

2008-09-01
Maud Molander
Dnr 122/08

**Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM**

Framtidsvägen - en reformerad gymnasieskola (SOU 2008:27)

Lärarnas Riksförbund överlämnar sitt yttrande över betänkandet Framtidsvägen - en reformerad gymnasieskola.

Sammanfattning

Lärarnas Riksförbund uppfattar utredarens förslag som mycket positivt. Förslaget utgör en gedigen helhet i en välbehövlig reformering av svensk gymnasieskola och förslaget kommer att bidra till en mera likvärdig utbildning för eleverna. Lärarnas Riksförbund vill särskilt framhålla följande:

- Utgångspunkten i elevens rätt till en god utbildning är helt rätt. Gymnasieskolan är den skolform som ska förbereda eleverna för vidare studier eller yrkesverksamhet. De valmöjligheter som gymnasieskolan ska erbjuda ska vara sådana att de är användbara för studierna eller yrkesutövningen. Utredaren har enligt Lärarnas Riksförbunds uppfattning funnit förslag som löser många av de problem dagens gymnasieskola lider av.
- Den föreslagna strukturen med högskoleförberedande program och yrkesprogram är bra och ändamålsenlig. Den föreslagna strukturen stärker den statliga styrningen av skolan på ett mera tydligt och genomgripande sätt och ökar därmed likvärdigheten.
- Att samma regler ska gälla för kommunala gymnasieskolor och fristående gymnasieskolor.
- Att gymnasieskolan får ett så tydligt uppdrag att eleverna tillförsäkras rättssäkerhet i avseende på garanterad undervisningstid.
- Att handledare inom yrkesprogrammen får en för uppdraget anpassad utbildning.
- Att det inom alla gymnasieskolans program anställs examensansvariga lärare och att åtgärder föreslås för att öka antalet lektorer

Den föreslagna uppbyggnaden och strukturen av gymnasieskolan finner vi vara utmärkt. Vi stödjer den föreslagna indelningen av program samt även uppdelningen i högskoleförberedande- och yrkesprogram. Gymnasieskolan får genom förslaget inte bara flexibilitet utan också en tydligare form. Det är viktigt att den struktur som gymnasieskolan kommer att få blir hållbar över tid och att den kontinuerligt kan förnyas, så att stora genomgripande förändringar undviks i framtiden. Att de olika utbildningarna särskiljs på det föreslagna, tydliga sättet anser vi vara positivt. Att de olika avnämarna får ett inflytande och ansvar över kompetensförsörjningen i det framtida samhället är viktigt. Gymnasieeleverna utbildas för ett framtida samhälle där den utbildning de får genom skolan bör vara användbar och ge dem arbete. Det är ändå viktigt att få en balans mellan elevernas egna önskningar om utbildning och samhällets behov av utbildningar.

Gymnasieutbildningen bör ge eleverna en utbildning som tillfredsställer samhällets behov men också ge eleven ett stort mått av bildning som kan leda till att utveckla kulturella intressen under vuxenlivet. I gymnasieskolans uppdrag ligger att utbilda eleverna till goda samhällsmedborgare. För att tillgodose detta uppdrag bör alla ämnen som eleven studerar i gymnasieskolan genomsyras av ett demokratiskt förhållningssätt.

Det är mycket angeläget att det byggs in så få ”återvändsgränder” som möjligt i den framtida gymnasieskolan. Lärarnas Riksförbund bejakar att det sker en uppdelning i högskoleförberedande program och yrkesprogram. Den möjlighet som utredaren föreslår för elever på yrkesprogram att bli behöriga till högskolestudier är synnerligen viktig att värna och främja.

Lärarnas Riksförbund anser det vara av stor vikt att examensmålen och examenskraven för varje enskilt program skrivs på ett tydligt sätt. Detta är viktigt så att det inte enbart är de professionella lärarna som har möjlighet att sätta sig in i dem utan att även elever och kommande arbetsgivare och utbildningsanordnare utan ansträngning förstår vilka färdigheter och kunskaper gymnasieeleverna har, när utbildningen är slutförd.

De exempel på examensmål som ges i bilagedelen till utredningen är så kortfattade att de är svåra att ha som utgångspunkt för några genomgripande kommentarer. En kommentar är dock att man i Programmet för Naturvetenskap nöjer sig med att som examenskrav enbart kräva engelska som främmande språk. I många högskoleutbildningar är det viktigt att studenterna kan tillgodogöra sig kurslitteratur även på andra språk än engelska. Genom att kunna annat språk än engelska har även eleven möjlighet att i framtiden studera vid högskolor i andra länder i världen där annat språk än engelska är undervisningsspråket och bli mera konkurrenskraftig i yrkeslivet.

Lärarnas Riksförbund *föreslår*

- Att en poäng motsvarar en undervisningstimme per ämne och kurs.
- Att staten ska finansiera gymnasieutbildningarna med ett särskilt sektorsbidrag till huvudmännen.
- Att regeringen tar initiativ till resonemang med de avtalsslutande parterna om vad de föreslagna förändringarna för gymnasieskolan innebär för lärarnas arbetssituation. En rad nya uppgifter införs och befintliga arbetsuppgifter förändras. För att reformen ska kunna få genomslag krävs att avtalen för gymnasieskolan på ett avsevärt bättre sätt stödjer den verksamhet gymnasieskolan ska bedriva.

Lärarnas Riksförbund anser att det föreslagna styrsystemet kommer att ge gymnasieskolan en god stadga och ge eleverna rätten till god utbildning utifrån deras begåvning och intresse. Att eleverna ges en garanterad undervisningstid ger rättssäkerhet för undervisningens totala omfattning. Vi anser dock att en garanti bör finnas för varje undervisningsämne genom att 1 p i ämnet motsvarar en undervisningstimme. Att ha en garanterad undervisningstid uttryckt som en totaltid utgör inte en tillräcklig styrning. Det vore rimligt att en poäng motsvarade en timmes undervisning. Detta skulle ge ett system som är enkelt och lättbegripligt. Det skulle dessutom garantera att alla elever erhåller en minsta undervisningstid i varje enskilt ämne.

Lärarnas Riksförbund anser att ett statligt sektorsbidrag ska tillföras gymnasieskolan. För att garantera att utredningsförslagen ska kunna genomföras och för att ge likvärdiga förutsättningar för kommunala och fristående skolor bör gymnasieskolan finansieras med ett särskilt sektorsbidrag. Med dagens finansieringssystem finns det stora risker för att de ökade kostnader som de kvalitetshöjande förslagen kan medföra drabbar andra skolformer.

Gymnasieutredningens förslag kommer att innebära stora förändringar för gymnasielärarna. De kollektivavtal som i dag reglerar villkoren för gymnasieskolans lärare tar inte särskild hänsyn till den specifika verksamhet som bedrivs i gymnasieskolan. För att de förslag som utredningen föreslår ska kunna förverkligas, måste avtalen på ett bättre sätt stödja gymnasieskolans verksamhet. Därför uppmanar Lärarnas Riksförbund staten att uppdra åt parterna inom lärarområdet att utforma kommande kollektivavtal så att de avpassas för den föreslagna gymnasieskolan. För närvarande pågår ett arbete om lärares arbetstid i en partsgemensam arbetsgrupp mellan Lärarnas Samverkansråd och Sveriges Kommuner och Landsting. Arbetsgruppen leds av en opartisk ordförande, Per Unckel. Regeringen måste ta initiativ till samtal med parterna där regeringen klargör vikten av att parterna tar hänsyn till förändringarna i gymnasieskolan i de avtal som ska gälla från 2010.

Lärarnas Riksförbund *förordar* att ett antal frågor *utreds och/eller belyses*. Vilka frågor det gäller framgår under redovisningen som följer nedan av

förbundets åsikter till de olika delarna av betänkandet. Det är synnerligen angeläget att dessa frågor utreds skyndsamt för att regeringen ska kunna lägga fram sin proposition om en reformerad gymnasieskola för beslut av riksdagen under våren 2009, för att därmed kunna genomföras från höstterminen 2010.

Kommentarer till betänkandets olika delar

Gymnasieskolan i en ny tid – förslag och bedömningar

I följande avsnitt lyfter Lärarnas Riksförbund fram de förslag där förbundet har en avvikande åsikt, önskar särskilt kommentera eller har egna förslag till lösningar. I de delar som inte kommenteras instämmer Lärarnas Riksförbund i utredningens förslag.

5.2 Gymnasieskolans uppdrag kräver samverkan med arbetslivet och högskolesektorn

För att kunna förstärka den nationella likvärdigheten och kvaliteten inom gymnasieutbildningen föreslår utredaren ett antal olika åtgärder. En av dessa är att uppdraget blir formulerat på likadant sätt till kommunala och fristående skolhuvudmän. Detta är ett förslag som Lärarnas Riksförbund till fullo ställer sig bakom. Förbundet vill även att den statliga styrningen över gymnasieskolan stärks genom ett ökat finansiellt övertagande med riktade insatser.

Genom att den statliga styrningen över den gymnasiala utbildningen tydliggörs kan likvärdigheten olika skolor emellan öka, samtidigt som konkurrensen om elever skolor emellan kan minska. Förbundet har tidigare kunnat konstatera att konkurrensen mellan skolorna bland annat inneburit att skolorna försöker locka till sig elever via jippobetonade förmåner och presenter. Förbundet anser att staten via ett ökat ansvarstagande ska vara en garant för att det är kvaliteten inom utbildningen och undervisningen som ska stå i centrum.

Nationella rådet

Förbundet anser att det är positivt att Nationella rådet även för kontinuerliga diskussioner med de fackliga centralorganisationerna. Det kommer dock att skapa en otydlighet och dubbel representation för oss som förbund, först direkt via förbundet och sedan indirekt via vårt medlemskap i SACO. För att inrymma de fackliga centralorganisationerna föreslår Lärarnas Riksförbund att det inrättas lämplig referensgrupp till det Nationella rådet.

Nationella programråd

Att Nationella programråd inrättas ser Lärarnas Riksförbund som ett led i att öka den nationella likvärdigheten i gymnasieskolan. Genom att inrätta Na-

tionella programråd ökar även den statliga styrningen över gymnasieskolan. Genom de Nationella programrådets kontinuerliga arbete kan man förnya och förändra gymnasieskolans innehåll och därmed få till stånd en över tid hållbar gymnasieskola. Om vart och ett av de Nationella programråden får till uppgift att kontinuerligt se över examensmålen för programmen och deras ändamålsenlighet borgar detta för att vi får en gymnasieskola som följer med sin tid. Utvecklingen av utbildningarna kommer här att drivas på en nationell nivå, vilket gör ambitionen hos de kommunala arbetsgivarna att vilja reglera skolutveckling i kollektivavtal överflödigt.

Att de nationella programråden även har som uppgift att till Skolverket lämna rapport om hur kompetensförsörjningen fungerar inom respektive program är något som Lärarnas Riksförbund tillstyrker. De nationella programråden bör även ta hänsyn till de kompetensförsörjningsbehov som den framtida yrkeshögskolan kan komma att ställa.¹ De nationella programråden för yrkesprogrammen anser förbundet har de bästa möjligheterna att kunna bedöma även dessa frågor.

Lokala programråd

Att lokala programråd inrättas som ett obligatorium för yrkesprogrammen anser Lärarnas Riksförbund vara en bra åtgärd för de uppgifter som föreslås i utredningen. Att de lokala programråden, där representanter för det lokala näringslivet är representerat, får i uppgift att bistå vid framtagande av APL-platser bör även leda till att kvaliteten på praktikplatserna höjs.

5.3 Effektivitet och tidsanvändning

Lärarnas Riksförbund stödjer utredarens förslag om garanterad undervisningstid, men anser att den behöver vara mer detaljerad för att verkligen främja en likvärdig utbildning. Den garanterade undervisningstiden bör utgöras av en garanti att varje poäng motsvarar minst en undervisningstimme inom respektive ämne. Garantin kommer att innebära att det är enkelt för elever och föräldrar att överblicka vad de har rätt till och det kommer att skapa en tydlighet för skolledning och förvaltning över vad som gäller. Förbundets erfarenhet är att det i besparingstider ofta skurits ner på undervisningstiden för eleverna, något som fått förödande effekter på utbildningens kvalitet och elevernas möjligheter att nå målen.

Lärarnas Riksförbund anser att bestämmelsen om lärotider i gymnasieförordningens kapitel 3 ska behållas oförändrad. Utredaren anger inga hållbara argument för att skapa generella undantagsregler och Lärarnas Riksförbund kan se farhågor att aktörer utnyttjar den generella undantagsregeln utifrån andra skäl än rent pedagogiska.

¹ Se Lärarnas Riksförbunds remissvar på betänkandet Yrkeshögskolan (SOU 2008:29), dnr 105/08

Lärarnas Riksförbund vill i anslutning till förslaget om att individuell studieplan förändras till enbart studieplan framföra några synpunkter. Då ordet ”individuell” försvinner kan förfarandet med dessa studieplaner förändras. För oss är det viktigt att framhålla att det är enskilda elever som gör val inom utbildningens ram och syftet med utvecklingsplaner är att det framförallt är enskilda elevers behov och prestationer som ska bedömas. Vi ser ett behov av att det tillskapas extra resurser så att studieplanerna blir av god kvalitet och ger ett bra stöd för utvecklingssamtalen. Erfarenheter från grundskolan visar att det krävs resurstillskott för att avsikten med studieplaner ska kunna uppnås.

Ämnesfrågor

Lärarnas Riksförbund vill framhålla vikten av att de kommande ämnesplanerna skrivs tydligare än dagens kursplaner i avseende på vilka ämnesspecifika kunskaper och kompetenser som eleven ska utveckla inom respektive ämne. Viktigt är att det inom ämnesplanerna inte upprepas sådana kunskapskrav och kompetenser som finns inom ämnet i grundskolans kursplan.

Då ämnesplan ersätter kursplan blir tydligheten i betygskriterierna för varje kurs av mycket stor betydelse, vilket vi välkomnar.

Lärarnas Riksförbund instämmer i förslaget att *ett* betyg sätts på varje kurs inom ämnet svenska. Utredarens argument för sitt förslag är övertygande även om det finns mycket som talar för två betyg. Dock anser vi att om kurserna inom fördjupningskurserna delas upp på sådant sätt att en kurs kommer att innehålla svenska språket och en kurs innehåller litteratur kan man ändå uppnå att olika betyg sätts på de olika momenten.

Inom ämnet matematik föreslås olika kurser för olika program. Förbundet anser att detta är positivt och att det borde utredas vidare om denna ordning även skulle kunna gälla för svenska och engelska. Förbundet anser att det bör vara olika innehåll i kurserna i dessa ämnen för yrkesprogrammen respektive de högskoleförberedande programmen.

När det gäller moderna språk ställer vi oss frågande till varför Programmet för Teknik som enda högskoleförberedande program undantas från obligatoriet att studera andra moderna språk än engelska. Även de elever som genomgått detta program kan i högskolestudier få kurslitteratur på annat språk än engelska. Att elever i högskoleförberedande program har kunskaper i andra språk än engelska kommer sannolikt att anses som en tillgång i en kommande yrkeskarriär i en alltmer internationaliserad värld.

Lärarnas Riksförbund ifrågasätter varför Programmet för Teknik som enda högskoleförberedande program endast har historia 50 p som gymnasiegemensamt ämne. Lärarnas Riksförbund föreslår att alla högskoleförberedande program bör ha historia 100 p som gymnasiegemensamt ämne. Det är även angeläget att miljöaspekter tillgodoses på detta program. Det kan exempelvis ske inom kursen för teknikutveckling.

Med tanke på de åtta nyckelkompetenser som EU fastställt är det viktigt att man i de olika gymnasieskolorna underlättar för och stimulerar eleverna att inse värdet av kurser i estetiska ämnen.

5.5 Elevens valmöjligheter

Lärarnas Riksförbund instämmer i de förslag som finns för elevens valmöjligheter. Vi anser dock att Skolverket bör vara restriktivt när det gäller att omvandla lokala kurser till nationella kurser.

5.7 Yrkesutbildning och programstrukturer för yrkesprogrammen, 5.8 Gymnasial lärlingsutbildning

Lärarnas Riksförbund anser i likhet med utredningsförslaget, att eleverna i grundskolan bör vara godkända i åtta ämnen för att bli antagna till gymnasieskolans yrkesprogram. Det är, som utredaren påpekar, en tydlig ambitionshöjning.

Detta kommer dock att ställa stora krav på grundskolan och kräver att grundskolan erhåller resurser för att klara detta. För att trygga att tillräckligt med resurser avsätts anser Lärarnas Riksförbund att, på samma sätt som det behöver inrättas ett sektorsbidrag för gymnasieskolan, det behöver inrättas ett sektorsbidrag för grundskolan.

Det är av stor vikt att en standardiserad handledarutbildning kommer till stånd inom yrkesprogrammen. Förbundet anser att den bör delas in i en särskild handledarutbildning för dem som kommer att handleda elever som går yrkesprogram som är skolförlagda och en längre utbildning för dem som kommer att handleda vid lärlingsutbildningen inom yrkesprogrammen.²

Gymnasial lärlingsutbildning

Lärarnas Riksförbund ställer sig positivt till att gymnasial lärlingsutbildning blir en inriktning inom de olika yrkesprogrammen. Förbundet anser att det bör bli en skyldighet för skolhuvudmannen att anordna lärlingsutbildning inom varje yrkesprogram.

Lärarnas Riksförbund anser inte att lärlingsutbildning ska kunna kombineras med en anställning. Lärlingsutbildningen ska ligga helt inom gymnasieskolans ram, närmare bestämt den gymnasieskola som antagit eleven till utbildning. Förbundet hänvisar till förbundets remissvar gällande försöksverksamhet med lärlingsutbildning, augusti 2007.

² Jrf avsnittet yrkeslärare - handledare, s 9

Yrkeslärare - handledare

För att den gymnasiala lärlingsutbildningen ska kunna hålla hög kvalitet och för att uppnå likvärdighet i utbildningen var i landet den än bedrivs är lärarnas kompetens av största betydelse. Lärarnas Riksförbund ser det som en självklarhet att undervisningen inom såväl lärlingsutbildningen som inom alla yrkesprogram bedrivs av behöriga yrkeslärare. I de gymnasiegemensamma ämnena ska undervisningen bedrivas av i dessa ämnen behöriga gymnasielärare.

Det finns skäl att anta att det kommer att råda stor brist på yrkeslärare. Det kommer att finnas behov av att värdera presumtiva yrkeslärares erfarenheter för en lärarutbildning. Lärarnas Riksförbund anser att det borde utredas om programråden för yrkesprogrammen kan vara ansvariga för valideringen av lärarnas yrkeskunskaper.

Ett viktigt kriterium för att man ska kunna bedriva en gymnasial lärlingsutbildning med hög kvalitet är att handledarna ute på företagen som har att leda lärlingarna inom karaktärsämnena har genomgått en gedigen handledarutbildning.³ Handledarens roll är central i utbildningen, och handledaren fungerar som en brygga mellan skolan och företaget. Den kunskap vi har i dag visar på stora brister vad gäller utbildade handledare.⁴ En del i handledarutbildningen bör inriktas på betygssättning, eftersom handledaren kommer att få en viktig uppgift i betygssättningen av både karaktärsämnen och examensarbetet, nämligen att samråda med den betygssättande läraren innan denne sätter betyg på eleven.

5.9 Högskoleförberedande utbildning och programstruktur för de högskoleförberedande programmen

Lärarnas Riksförbund instämmer i utredarens förslag om högskoleförberedande program och programstruktur för de högskoleförberedande programmen med ett undantag, och det gäller inriktningen Juridik inom Programmet för Ekonomi. Lärarnas Riksförbund anser att det inom gymnasieskolans ram inte finns någon grund för en särskild inriktning mot juridik. Det juridiska området är så komplicerat att det i sig förutsätter en gymnasieexamen. Att ha juridik som inriktning inom det ekonomiska programmet kan snarare missleda elever.

5.11 Spetsutbildningar

Lärarnas Riksförbund instämmer i utredarens förslag att spetsutbildningar med riksintag tillskapas även inom andra utbildningsområden än idrottsområdet och det estetiska området. Det är ytterst viktigt att gymnasieskolan

³ Jfr avsnittet Yrkesutbildning och programstruktur för yrkesprogrammen, s 8

⁴ Utbildnings- och kulturdepartementet Kommitté. U 2004:7, yrkesutbildningsdelegationen Dnr: U 2004/2006/2 ”Hur står det till med det lokala samrådet? En kartläggning av hur lokalt samråd mellan gymnasieskolans yrkesförberedande program och arbetslivet fungerar.”

ges möjlighet att utbilda begåvade elever som finns inom flera olika utbildningsdiscipliner.

För att klara av uppgiften med spetsutbildning krävs att utbildningen i dessa ämnen bedrivs av lärare med djupa ämneskunskaper och som även har etablerad kontakt med respektive ämnesinstitution på högskola eller universitet.

Lärarnas Riksförbund har även avgett ett eget separat yttrande till regeringen om inrättande av försöksverksamhet med riksrekryterande gymnasial spetsutbildning.⁵

5.12 Examen

Lärarnas Riksförbund stödjer det framlagda förslaget om gymnasieexamen med en uppdelning i en yrkesexamen och en högskoleförberedande examen.

Det är av stor vikt att examensmålen och examenskraven för varje enskilt program skrivs på ett tydligt sätt, så att inte enbart de professionella lärarna har möjlighet att sätta sig in i dem utan att även elever och kommande arbetsgivare och utbildningsanordnare utan svårighet förstår vilka färdigheter och kunskaper gymnasieeleverna har, när utbildningen är slutförd. De exempel på examensmål som ges i bilagedelen till utredningen är så kortfattade att de är svåra att ha som utgångspunkt för några genomgripande kommentarer. En kommentar är dock att man i Programmet för Naturvetenskap nöjer sig med att som examenskrav enbart kräva engelska som främmande språk. Eleverna på Programmet för Naturvetenskap tillhör den grupp av blivande studenter som kommer att bedriva högskolestudier både i Sverige och utomlands samt med all sannolikhet även kommer att behöva ha kunskaper i språk – utöver engelska – i en kommande yrkeskarriär.

Examensuppgift

Lärarnas Riksförbund anser - i likhet med utredaren – att examensuppgiften bör omfatta 100 p. Inom en så pass stor uppgift kan utrymme ges för eleven att uppvisa olika kunskaper och förmågor som han/hon tillägnat sig under gymnasietiden. För elever på de högskoleförberedande programmen gäller det att kunna visa färdighet i ett vetenskapligt förhållningssätt och för elever på yrkesprogram att visa prov på att de har sådana kunskaper att de klarar sig i det yrke som de utbildats för. Det är viktigt att ordentlig tid viks för uppgiften. Lika viktigt är att den lärare som ska sköta handledningen även ges ordentlig tid inom sin tjänst för att på ett kvalitativt sätt kunna sköta denna uppgift. Det handlar om att varje enskild elev utifrån sin frågeställning ska ges en individuell handledning. Den erfarenhet vi har under den tid projektarbete 100 p funnits pekar åt ett motsatt håll, nämligen att hand-

⁵ Se vidare Lärarnas Riksförbunds remissvar på betänkandet Inrättande av försöksverksamhet med riksrekryterande gymnasial spetsutbildning, dnr 171/08

ledande lärare getts alldeles för liten tid för att kunna sköta uppgiften på det sätt som de ansett vara tillfredsställande.

Lärarnas Riksförbund stödjer utredarens förslag att examensuppgiften enbart bedöms med betygsstegen godkänt eller icke godkänt. De argument som utredaren redovisar stödjer även Lärarnas Riksförbund.

Förbundet anser att det är bra att den handledande läraren har huvudansvaret för bedömningen av examensuppgiften och att det finns en medbedömare på sådant sätt som redovisas i utredningen. Lärarnas Riksförbund anser dock att om handledaren och läraren är oense i bedömningen av examensuppgiften bör det vara den examensansvariga läraren som övertar ansvaret och inte rektor, eftersom denne i de allra flesta fall inte kan ha sakkunskap i ämnet.

5.13 Examensansvariga lärare – gymnasielektorer och andra särskilt kvalificerade lärare

Lärarnas Riksförbund anser att utredningens förslag vad gäller examensansvariga lärare ligger i linje med förbundets uppfattning. Att lektorer och särskilt kvalificerade lärare får ett särskilt examensansvar för respektive program bör innebära att likvärdigheten och kvaliteten i gymnasieexamen garanteras. Att dessa lärare dessutom föreslås få ett särskilt ansvar för programutveckling och ämnesutveckling är ett utmärkt förslag.

Skolledningen har dessutom en utpekad person ansvarig för ett specifikt ämne som ledningen kan samarbeta med. De nationella och de lokala programråden har även en specifik ämnesansvarig lärare på de olika gymnasieskolorna att inhämta synpunkter ifrån.

Lärarnas Riksförbund ifrågasätter dock att omfattningen av alla dessa kvalificerade uppgifter kan rymmas inom 15 – 20 procent av en lärartjänst. Förbundet anser att omfattningen av dessa arbetsuppgifter ligger på en betydligt högre nivå och bör variera utifrån program och antal elever som läraren är ansvarig för.

Lärarnas Riksförbund ser det dock som ett stort problem att dessa utpekade lärare i stor utsträckning i dag saknas inom den nuvarande gymnasieskolan. Utredaren pekar på några konkreta förslag för hur antalet lektorer inom gymnasieskolan kan öka. Dessa förslag har förbundet inget att erinra emot. De kräver dock resurser i form av pengar och utbildningsplatser. De resurser som ges inom Lärarlyftets ram är inte alls tillfyllest. Dessutom måste dessa resurser komma till stånd omgående. Om gymnasiereformen ska få den kvalitet som är tänkt, bör dessa lärare finnas på plats vid reformens genomförande höstterminen 2010.

I den kommande skollagen bör även föreskrivas att skolhuvudmannen ska vara skyldig att anställa examensansvariga lektorer inom de högskoleförberedande programmen och särskilt kvalificerade lärare inom yrkesprogram-

men. Dessa tjänster ska inrättas som tillsvidaretjänster. Om en disputerad lärare inte finns att tillgå för lärartjänst bör man kunna besätta tjänsten med en kvalificerad lärare som kan inneha lektorstjänst som i sådant fall blir tidsbegränsad till ett läsår. Staten bör lämna lönebidrag till skolhuvudmannen för inrättande av lektorstjänst. Detta lönebidrag kan ingå i det av Lärarnas Riksförbund föreslagna sektorsbidraget.

5.15 Grundskolans ansvar och individuella alternativ till de nationella programmen

Lärarnas Riksförbund stödjer förslaget att det individuella programmet avskaffas och att de elever som inte klarat kraven för antagning till gymnasieskolan erbjuds andra alternativ. Det är viktigt att de alternativ som kommer att erbjudas de elever som inte nått målen för att bli antagna till nationella program erbjuds en så kvalitativ utbildning som möjligt för att bli förberedda för ett bra vuxenliv. Resurser måste finnas för att kunna förverkliga utredarens intentioner för dessa elever.

Utredaren föreslår att utformningen av preparandåret måste utredas ytterligare. Lärarnas Riksförbund instämmer i detta men anser att det måste ske skyndsamt. Det måste vara klart hur preparandåret och de individuella alternativen ska utformas och att skillnaderna mellan dessa former tydliggörs. I god tid innan den reformerade gymnasieskolan startar måste det vara klart hur elevernas behov ser ut och vilka olika skäl de har för att inte kunna påbörja gymnasiala studier. Likaså måste den erfarenhet som finns hos de flesta huvudmän tas tillvara när man bestämmer förläggningen av utbildningen inom preparandåret

Utredarens intention är att det individuella alternativet ska leda till övergång till ett nationellt program. Hela denna utbildning är tänkt att rymmas inom ramen för tre år, något som Lärarnas Riksförbund inte anser vara rimligt.

5.16 Betyg och konsekvenser av betygsutformningen

Inom Lärarnas Riksförbund har det under lång tid diskuterats vilken betygsutformning som är bäst inom gymnasieskolans ram. Många åsikter har förts fram i dessa diskussioner.

Lärarnas Riksförbund anser att det finns både för- och nackdelar med såväl ett kursbetygsutformat system som ett ämnesbetygsutformat system. Förbundet ställer sig bakom de argument som utredaren framför och anser med stöd i dessa, att ett kursutformat system torde vara att föredra framför ett ämnesutformat. Förbundet vill också framhålla de fördelar som ligger i att gymnasieskolan och vuxenutbildningen även fortsättningsvis får samma betygssystem. Båda skolformerna kommer även i framtiden att utgöra grund för högre studier inom högskolan och den kommande yrkeshögskolan.

Lärarnas Riksförbund förordar att nationella prov utökas till fler ämnen än vad som är fallet i dag.

Ämnesplan

Lärarnas Riksförbund vill framhålla vikten av att de kommande ämnesplanerna skrivs tydligare än dagens kursplaner avseende de ämnesspecifika kunskaper och kompetenser som eleven ska utveckla inom respektive ämne. Viktigt är att det inom ämnesplanerna inte upprepas kunskapskrav och kompetenser som finns inom ämnet i grundskolans kursplan.

Då ämnesplan ersätter kursplan blir tydligheten i betygskriterierna för varje kurs av mycket stor betydelse. Likvärdigheten i betygssättningen främjas av att betygskriterierna är så tydliga som möjligt.

Information och dokumentation

Lärarnas Riksförbund anser att lärarens dokumentation av elevens kunskapsutveckling är av stor betydelse för betygssättningen och för information till eleven vid bland annat utvecklingssamtalen. Dokumentationen ligger som underlag för de diskussioner som lärare och elev för med varandra. I det fall det ställs ökat krav på dokumentation måste man inse att detta kräver mera tid av lärarna. Förbundet anser att det behöver utredas i vilken utsträckning som offentlighetsprincipen bör gälla all upprättad dokumentation som läraren har rörande eleverna och deras skolgång. En sådan utredning måste föregå krav på ökad dokumentation.

5.17 En stärkt information och studie- och yrkesvägledning

Att elevens rätt till studie- och yrkesvägledning skrivs in i skollagen anser Lärarnas Riksförbund vara mycket tillfredsställande. Det är viktigt att samma regel gäller även för grundskolan. Studie- och yrkesvägledning ska endast bedrivas av för uppgiften utbildade studie- och yrkesvägledare.

Lärarnas Riksförbund anser det vara mycket tillfredsställande att utredaren föreslår att frågan om hur studie- och yrkesvägledningen ska utformas blir föremål för utredning.

5.18 Gymnasieskolan, gymnasial vuxenutbildning och eftergymnasial utbildning

Lärarnas Riksförbund instämmer i utredarens förslag. Förslagen innebär en flexibilitet och utbyte mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen på ett bra sätt. Förbundet anser även att det vid sidan om en rättighet att läsa in högskolebehörighet även ska finnas en rättighet att läsa in yrkesämnen inom ramen för yrkesprogrammen vid den kommunala vuxenutbildningen.

Gymnasieskolans föreslagna konstruktion innebär att det är extra viktigt att kommunerna upprätthåller en hög kvalitet inom vuxenutbildningen. Många kommuner har på senare år avvecklat stora delar av vuxenutbildningen. För att förverkliga utredarens intentioner och för att undvika återvändsgränder inom utbildningssystemet krävs omfattande satsningar på vuxenutbildningen inom de flesta kommuner.

6.2 Flexibel skolstart

Lärarnas Riksförbund avvisar förslaget om flexibel skolstart i gymnasieskolan.

7. Reformens genomförande

Lärarnas Riksförbund föreslår att reformen genomförs med början höstterminen 2010.

Lärarnas Riksförbund anser att den implementeringsprocess som måste till bör starta så snart som det är möjligt. De erfarenheter som finns från GY 07 bör tas tillvara. I den processen försökte Skolverket på olika sätt göra alla gymnasielärare delaktiga. På så sätt fick man in goda förslag från gymnasielärare med egna praktiska erfarenheter.

Skolhuvudmännens roll i implementeringsprocessen bör förtydligas. Detta gäller de som företräder såväl kommunala som fristående gymnasieskolor. Det är viktigt att alla får klart för sig vad som förväntas för att resultatet ska bli så bra som möjligt. En viktig del i implementeringsarbetet är att tidsmässiga och andra resurser ställs till lärarnas förfogande för att processen ska kunna förberedas på bästa möjliga sätt.

8. Finansiering

Att kommentera de förslag som framförts gällande reformens finansiering låter sig inte göras. Lärarnas Riksförbund vill dock peka på några punkter där förbundet tror att finansieringsförslagen inte räcker till.

Utredaren anser att en examensansvarig lärare kan klara uppdraget med 15 – 20 procent av en lärartjänst. Detta menar Lärarnas Riksförbund inte kommer att räcka till för att fullgöra uppdraget.⁶ Finansieringsbehovet kommer därför att bli större än vad som beräknats i utredningen. Kostnaderna för medbedömare i samband med bedömning av examensuppgift och avnämare som medverkar i nationella programråd har beräknats till 300 miljoner kronor när gymnasieskolan är fullt utbyggd. Förbundet tror att detta belopp är för lågt.

Att den garanterade undervisningstiden tydliggörs och redovisas kommer även detta med all sannolikhet att medföra ytterligare kostnader för skolhuvudmannen jämfört med i dag.

Lärarnas Riksförbund uppfattar förslaget till ny gymnasieskola som en ambitionshöjning. Det är svårt att tro att denna ambitionshöjning skulle vara

⁶ Se avsnittet Examensansvarig lärare – gymnasielektorer och andra särskilt kvalificerade lärare, s 11f

kostnadsneutral. Det finns idag en rad kommuner och fristående skolor som har svårt att klara uppdraget gällande gymnasieskolan. I syfte att tillförsäkra eleverna en högkvalitativ utbildning anser förbundet att det omgående behöver tillsättas en utredning med uppdrag att föreslå en statligt finansierad skola.

Med vänlig hälsning

LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Maud Molander', written over a horizontal line.

Metta Fjelkner
Förbundsordförande

Maud Molander